

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Анотація. Досліджено методичні аспекти аналізу фінансового стану підприємств України, вплив відсутності єдиної методики проведення аналізу фінансового стану підприємства на ефективність його діяльності. Виявлено напрями покращення аналізу фінансового стану підприємства.

Аннотация. Исследованы методические аспекты анализа финансового состояния предприятий Украины, влияние отсутствия единой методики проведения анализа финансового состояния на эффективность его деятельности. Выявлены направления улучшения анализа финансового состояния предприятия.

Annotation. Methodological aspects of the analysis of the financial condition of the enterprises of Ukraine, the impact of the lack of a unified methodology for the analysis of the financial condition of the effectiveness of its activities were investigated. Areas for improvement of the analysis of the financial condition of the company were identified.

Ключові слова: підприємство, фінансовий стан підприємства, фінансова стійкість, фінансовий результат, методика аналізу фінансового стану, показники фінансового стану, методичні основи, концептуальні засади.

Головною умовою забезпечення неперервності функціонування підприємства є організоване, своєчасне, якісне та ефективне управління, що становить сукупність взаємопов'язаних послідовно здійснюваних функцій. Виникнення кризових явищ на підприємстві значною мірою пов'язано з недостатньою увагою керівників підприємств до аналітичної роботи, яка є опосередкованим захистом підприємства від виникнення кризи платоспроможності. З метою отримання кваліфікованої оцінки господарської діяльності власники та керівники підприємств дедалі частіше звертаються до аналітичних розрахунків, зокрема до фінансового аналізу, проведення якого дозволяє одержати висновок про достатність платіжних засобів, співвідношення власних та залучених коштів, швидкість обороту капіталу й причини його зміни, обсяг фінансування певного виду діяльності тощо. Тому головним завданням сучасної системи управління є розробка ефективної методології оцінки господарської діяльності, яка за відсутності детального аналізу може мати негативні тенденції.

Загальні підходи до проведення аналізу фінансового стану підприємства висвітлено у працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених та науковців, зокрема: Бутинця Ф. Ф., Мниха Є. В., Лахтіонової Л. А., Поддєрьогіна А. М., Тарасенка Н. В., Петряєвої З. Ф., Хмеленко Г. Г., Баканова М. І., Балабанова І. Т., Л. Бернстайна, Ковальова В. В., Метьюса М. Р., Д. Міддлтона, В. М. Родіонової, Савицької Г. В., Д. Стоуна, Е. Хелфєрта, Шеремєта А. Д. та ін. Проте у зв'язку з трансформаційними процесами в Україні, направленими на досягнення міжнародних стандартів економічної діяльності, існує необхідність розробки єдиної методики фінансового аналізу з метою адаптації до вітчизняних умов господарювання.

Мета дослідження – виявлення проблем, які виникають при виборі методики аналізу фінансового стану підприємства та шляхів їх вирішення.

Завдання дослідження – висвітлення існуючих методичних основ проведення аналізу фінансового стану та надання пропозицій щодо їх вдосконалення з метою розробки єдиної методики через доповнення системи показників та стандартизації їх розрахунку.

Об'єкт дослідження – аналіз фінансового стану підприємств.

Предмет дослідження – методика проведення аналізу фінансового стану підприємств України.

Існує безліч визначень такого поняття, як "фінансовий стан", сформульованих вітчизняними та зарубіжними вченими та авторами.

Слід зазначити, що визначення поняття "фінансовий стан" закріплене в законодавстві України. За визначенням Фонду державного майна України, "фінансовий аналіз діяльності підприємства – комплексне вивчення фінансового стану підприємства з метою оцінки досягнутих фінансових результатів, що проводиться за допомогою методів фінансового аналізу за даними бухгалтерської (фінансової) звітності" [1, ст. 1].

Також поняття фінансового стану включає в себе велику кількість характеристик ефективності діяльності підприємства. Згідно з Методикою Фонду державного майна України, "фінансовий стан – це сукупність показників, що відображають наявність, розміщення та використання ресурсів підприємства, реальні й потенційні фінансові можливості підприємства" [1, ст. 1].

Що стосується досвіду зарубіжних країн, то там поняття "фінансовий стан" отожднюється з поняттями "фінансове положення", "фінансова стійкість" та "фінансовий результат". Тобто в зарубіжних країнах поняття фінансового стану не оцінюється, а аналізується загалом діяльність підприємства. При цьому акцент робиться на здатності підприємства забезпечувати власну платоспроможність, покривати свої зобов'язання та витрати діяльності, створювати новий продукт із вже існуючих ресурсів та отримувати від цього дохід. Це є характерною відмінністю від вітчизняних підприємств, адже більшість підприємств України здійснюють аналіз фінансового стану з метою оцінки фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності. Лише незначна кількість підприємств за його допомогою оцінюють перспективи розвитку підприємства в майбутньому.

За традиційною практикою аналізу фінансового стану підприємства в Україні виділяють такі загальні методи, якими може скористатися фінансовий аналітик: горизонтальний аналіз, вертикальний (структурний) аналіз, трендовий аналіз, аналіз відносних показників (коефіцієнтів), порівняльний та факторний аналіз.

У практиці вітчизняних вчених [2 – 3] досить широко застосовуються горизонтальний, вертикальний, факторний, порівняльний та коефіцієнтний аналіз. При цьому аналіз проводиться як за абсолютними, так і за відносними показниками.

У зарубіжній же практиці [4] аналіз фінансового стану проводиться здебільшого шляхом коефіцієнтного аналізу за окремими напрямками, що дозволяє аналізувати різні підприємства, незважаючи на масштаби їх діяльності, визначаючи ефективність та прибутковість діяльності. Слід зазначити, що здебільшого проводяться порівняльний аналіз, що дозволяє співвіднести дані підприємства з встановленими нормативами та подібними показниками підприємств-конкурентів, трендовий аналіз, який включає у себе вертикальний аналіз, горизонтальний аналіз відносних показників.

Слід відмітити, що в ході аналізу фінансового стану підприємства можуть використовуватися найрізноманітніші прийоми, методи та моделі аналізу, їхня кількість і широта застосування залежать від конкретних цілей аналізу та визначаються його завданнями в кожному конкретному випадку. Але це не свідчить про те, що не повинно існувати єдиної методики проведення аналізу фінансового стану підприємств. Адже для забезпечення отримання повного й співставного висновку про стан досліджуваного підприємства має бути розроблена та затверджена єдина методика [5].

Відповідно, слід зазначити, що більшість вчених, зокрема, Кожанова Є. П., Лахтіонова Л. А., Мних Є. В., Тарасенко Н. В. та інші [4; 6 – 8], основними етапами оцінки фінансового стану підприємства виділяють аналіз структури та динаміки активу й пасиву балансу, ліквідності й платоспроможності, руху грошових коштів, фінансової стійкості, ділової активності, ймовірності банкрутства підприємства. Але проведення аналізу фінансового стану підприємства за різними авторами не дає змогу об'єктивно визначити ступінь стійкості фінансового стану підприємства, рівня його платоспроможності та ліквідності. Адже, навіть маючи ідентичні етапи проведення аналізу фінансового стану підприємства, існують розбіжності в назвах показників, розрахованих за одним алгоритмом, та однакові назви індикаторів, які обчислюються різними способами. Також існує проблема значного коливання нормативних значень фінансових коефіцієнтів.

Усе це вказує на необхідність доробки та вдосконалення методики фінансового аналізу в Україні. А також свідчить про необхідність переймання зарубіжного досвіду стосовно розробки інтегральної методики оцінки фінансового стану, але вже з урахуванням особливостей вітчизняної економіки.

Таким чином, спостерігається певна відмінність у переліку показників фінансового стану підприємства та методах розрахунку подібних показників. До переваг зарубіжних методик можна віднести їх конкретність і визначеність у кількісному складі показників та інтерпретації їх результатів, спрощеність таких методик аналізу й оцінки фінансового стану підприємств.

Вітчизняні методики аналізу фінансового стану навпаки характеризуються значною відмінністю серед різних авторів у наборі показників для аналізу того чи іншого напрямку та різноманітною їх комбінацією. Таким чином, вітчизняна методика потребує зменшення кількості показників, що аналізуються. При цьому необхідно віддавати перевагу розрахунку тих показників, які мають найбільшу змістовність та необхідність для аналітика.

Напрямом подальших досліджень є розробка єдиної інтегральної методики аналізу фінансового стану, яка б орієнтувалася на ринкові умови, державну політику й систему вітчизняного обліку та аудиту.

Наук. керівн. Хмеленко Г. Г.

Література: 1. Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації : Наказ Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 14.02.2006 р. № 170 // Офіційний вісник України від 12.04.2006 р. – 2006. – № 13. – Ст. 1. – С. 366. 2. Давиденко Н. М. Методологічне забезпечення проведення аналізу фінансового стану підприємств / Н. М. Давиденко // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2003. – № 4(26). – С. 92–98. 3. Івахненко В. М. Економічний аналіз : [навч.-метод. посібн. для самост. вивч. дисц.] / В. М. Івахненко, М. І. Горбатюк, В. С. Львовичкін. – К. : КНЕУ, 2006. – 176 с. 4. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : [монографія] / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2001. – 387 с. 5. Черниш С. С. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану на вітчизняних підприємствах / С. С. Черниш // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. Інноваційна економіка. – 2012. – № 5 – С. 142–145. 6. Кожанова Є. П. Економічний аналіз : [навч. посібн. для самостійного вивчення дисципліни] / Є. П. Кожанова, І. П. Отенко. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2003. – 208 с. 7. Мних Є. В. Економічний аналіз : [підручник] / Є. В. Мних. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 412 с. 8. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз : [навч. посібн.] / Н. В. Тарасенко. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Львів : Новий світ-2000. – 2004. – 344 с.